

О Б Щ И Н А Х А Д Ж И М О В О

**О Б Щ И Н С К А П Р О Г Р А М А
З А О П А З В А Н Е Н А О К О Л Н А Т А С Р Е Д А
2015 – 2020 Г О Д И Н А**

Приета с Решение № *857...1.05.06.2015* г. на
Общински съвет гр.Хаджидимово

2015г. гр.Хаджидимово

Основание и цели на Програмата	4
Въведение	5
I. Анализ на средата. Природо-географски фактори.....	6
1.1. Географско положение	6
1.2. Релеф	6
1.3. Климат	7
1.4. Полезни изкопаеми	7
1.5. Поземлени и горски ресурси	7
2. Териториално-административни и социално-икономически фактори	8
2.1. Население и здравно-демографски фактор	8
2.2. Промисленост и строителство	9
2.3. Селско стопанство	10
2.4. Туризъм	11
II. Данни и информация, отнасящи се до околната среда	12
3.1. Атмосферен въздух	12
3.2. Води	14
3.2.1. Водоснабдяване	15
3.2.2. Качество на питейните води	16
3.2.3. Отпадни води	17
3.2.4. Подпочвени води	17
3.3. Почви и нарушени терени	17
3.3.1. Типове почви на територията на общината	17
3.3.2. Замърсяване на почвите с тежки метали и нефтопродукти	19
3.3.3. Замърсяване на почвите с нитрати	19
3.3.4. Замърсяване на почвите с пестициди	20
3.3.5. Заблатени почви	20
3.3.6. Ерозирали почви	20
3.4. Защитени територии и чувствителни екосистеми.....	20
3.4.1. Флора и растителност	20
3.4.2. Животински свят	22
3.4.3. Защитени територии	22
3.5. Отпадъци	24
3.5.1. Количество отпадъци	24
3.5.2. Морфологичен състав на ТБО	25
3.5.3. Съществуваща практика за третиране	25
3.5.4. Разделно събиране на отпадъци от опаковки.....	26
3.5.5. Такса Битови отпадъци	26
3.6. Шум	26
4. Работа с обществеността и повишаване на екологичната култура	27
5. Управленски	28
II. Възможности за финансиране на екологични проекти	29
1. Възможности за финансиране на общински екологични проекти	29
1.1. Държавен бюджет	29
1.2. Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда /ПУДООС/... ..	29
1.3. Европейска „ Програма за развитие на селските райони 2014 – 2020 г. “	30
1.4. Програма за енергийна ефективност	30
III. Анализ на силните и слабите страни на община Хаджидимово	
/SWOT анализ/	30
IV. Визия на общината	31

V. Обхват на програмата.....	33
VI. Стратегически цели и приоритети.....	33
VII. План за действие.....	35

ОСНОВАНИЕ И ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА

Настоящата програма е разработена в съответствие с чл.79 от Закона за опазване на околната среда.

Програмата си поставя няколко основни цели:

- Да използва природните дадености на територията на общината за развитие на икономически потенциал.
- Да идентифицира и анализира проблемите в областта на околната среда на територията на общината, да установи причините и да предложи решения и действия за тяхното преодоляване;
- Да открие приоритетите в разглежданата област;
- Да обедини усилията на общинските органи, държавните институции, населението, НПО и предприятията на територията на общината за решаване на проблемите;
- Да аргументира проектите на общината, които тя ще предложи за финансиране;
- Да използва оптимално ограничените финансови и човешки ресурси като ги съсредоточи за решаване на най-приоритетните проблеми.

Програмата е динамичен и отворен документ. Тя ще бъде периодично допълвана съобразно настъпилите промени в приоритетите на общината, в националното законодателството и други фактори със стратегическо значение. Избраният подход за разработването на програмата съответства на одобрените от Висшия експертен съвет на МОСВ методични указания.

Съдържанието на настоящата програма е следното:

- I. Анализ на средата
- II. Данни и информация, отнасящи се до околната среда
- III. Екологични проекти на община Хаджидимово. Възможности за финансиране на екологичните проекти
- IV. Анализ на силните и слабите страни на Общината /SWOT анализ/
- V. Визия на община Хаджидимово
- VI. Обхват на програмата
- VII. Стратегически цели и приоритети
- VIII. План за действие

Програмата е приета с Решение № /.....г. на ОБС – гр. Хаджидимово и отменя Общинската програмата за опазване на околната среда , приета с Решение № 160 / 03.12.2004 г. на ОБС – гр. Хаджидимово.

ВЪВЕДЕНИЕ

Конференцията на Обединените Нации за околна среда и развитие (UNCED) в Рио де Жанейро още през 1992 г. даде израз на осъзнаването на нарастващите опасности в цял свят, предизвиквани от все по-острите екологични проблеми.

“Срещата на върха за Земята” в Рио прокламира няколко фундаментални и дългосрочни решения, ангажиращи международната общност със следните ключови принципи на екологичната политика:

- Принципът на превантивните мерки, основаващи се на най-добрите съществуващи научно-технически постижения, с цел да се намалят рисковете за хората и околната среда;

- Принципът “Замърсителят плаща”, който означава, че на всички нива разходите по предотвратяването и отстраняването на екологичното замърсяване се носят от отговорните за причиняването им;

- Принципът, че защитата на околната среда е обща задача за правителствата, гражданите и промишлеността, осъществявана чрез сътрудничество между тях;

- Принципът на интегрирането, който означава, че опазването на околната среда е въпрос, който не трябва да се обсъжда самостоятелно и че екологичните аспекти трябва винаги да се вземат предвид при оформянето и прилагането на политиките в много други области, като транспорта, енергетиката, промишлеността, селското стопанство и др.

Тези фундаментални принципи са в основата на всички политики, програми и действия, насочени към опазване на околната среда на всички нива – международно, национално, регионално, местно. Те са в основата и на настоящата Програма за опазване на околната среда на Община Хаджидимово, която се явява естествено продължение на провежданата от общинската администрация политика в областта на околната среда. Вярно е, че са необходими огромни усилия за постигане на икономически и социален просперитет, но също така е вярно, че паралелно са необходими усилия за предотвратяването на екологични рискове и кризи чрез въвеждане ‘днес и сега’ на съвременните екологични стандарти, въпреки проблемите, които имаме като страна в преход.

I. АНАЛИЗ НА СРЕДАТА

1. Природо - географски фактори на средата

1.1. Географско положение

Община Хаджидимово е разположена в крайните югозападни предели на Република България , до границата с Гърция върху площ 333 кв.км .В съседство на общината са общините:

на северозапад -община Гоце Делчев ;

на запад – община Сандански ;

на североизток- община Сатовча ;

на север -община Гърмен ;

на юг- границата съвпада с държавната граница на Република България с Република Гърция. Бр. на жителите от стр. на ГРАО

Община Хаджидимово включва 15 селища. Град Хаджидимово и с. Абланица са с над 3000 жители .Над 1000 жители е Копривлен .Останалите населени места: с. Ново Ляски ,с. Садово , с.Блатска, с.Петрелик, с.Теплен, с. Беслен, с. Илинден, с. Лъки,с. Тешово, с.Гайтаниново, с.Нова Ловча, с. Парил са по- малобройни.

1.2. Релеф

Релефът в района на община Хаджидимово е много разнообразен. Преобладава полупланински и планински характер . В нея се включва част от южните части на Пирин , северната част на Славянка и част от западните Родопи.Равнинен е в част от землищата на гр. Хаджидимово , с. Копривлен, с Ново Ляски , и с. Садово. Значителна част от територията на общината се разпростира в долината на река Места,а в югозападна посока землището е предимно хълмисто , съставено от далечните предпланини на масивите Славянка , Шилка и Боздаг .В района има два резервата – “Али Ботуш” в Славянка и “Павлова Падина” в землищата на село Гайтаниново и село Илинден. Важен туристически обект за района е резервата “Али ботуш” – най-ярко изразената купеновидна планина в България, разположена в югозападната граница на общината. Долината на река Места с тополовите растителни пояси от двете и страни, плодородните ѝ равни ниви , младите борови гори и в подалечен фон сините силуети на Пирин придават особено очарование . Пълноводния в миналото десен приток на река Места – река Мътница, води началото си от планината Славянка , преминава през живописна долина между ниски баири и малки долини и панорамната местност Свети Димитър ,а притока Бистрица внася допълнително разнообразие в релефните форми с образуването на екзотичен пролом. Притоците на река Места са набраздили планинските склонове с тесни проломни долини , които са основен потенциал за маршрутноопознавателния туризъм.

1.3. Климат

Пирин планина и долината на река Места попадат в Преходно-средиземноморската климатична област. Разнообразните релефни форми оказват влияние върху режима на температурите и влажността на въздуха, скоростта на вятъра и валежните количества. Лятото тук е горещо, понякога с дълги засушливи периоди. Валежите са по-обилни през пролетта и есента, а през лятото често преминават в краткотрайни бури. Зимата е по-често суха и относително студена за тази географска ширина. За долината на река Места е отчетена средната годишна температура около 10 градуса, като средната януарска температура е 2 градуса, а средната юлска температура около 19 градуса. Средногодишната температурна амплитуда е около 20 градуса. Средногодишната сума на валежите е 670 мл/кв.км.

Равнинната част на района е затворено-котловинна, което определя високи температурни амплитуди на въздуха – до минус 30 С през зимата и плюс 37 С през лятото. Характерни са ранните есенни и късните пролетни слани.

Ограничаващ фактор за развитието на селскостопанските култури са малкото валежи и особено през летните засушавания, които са продължителни.

Относително високата влажност и честите мъгли имат съществено влияние върху качеството на въздуха. Известно е, че случаите на мъгла създават неблагоприятни условия за високи приземни концентрации. Значително очистване на атмосферата от вредности допринасят по-високите валежни количества.

1.4. Полезни изкопаеми

Общината не е богата на полезни изкопаеми. Ценен природен ресурс са богатите залежи от мрамор, гранит и гнайс. На тази база са разкрити кариери в с. Гайтаниново, с. Нова Ловча и с. Илинден.

До 1955 г. в с. Парил съществува мина за добиване на желязна руда, която след това е закрыта. Богати залежи на висококачествена глина за керамични изделия има в с. Абланица.

По поречието на р. Места и р. Мътница са разкрити кариери за добив на инертни материали, което е добра основа за развитие на строителството.

1.5. Поземлени и горски ресурси

Общата площ на община е 333 кв.км. Земеделските територии (селскостопанският фонд) заемат 198957 дка площ и се явяват основен фонд. На 1 жител от Община Хаджидимово средно се пада по 18,4 дка земеделски територии, при средно за страната 8.1 дка/жител.

В структурата на земеделските територии преобладават необработваемите земи. Те представляват 69% от земеделските територии на Община Хаджидимово. Необработваемите земи в земеделските територии са предимно:

мери и пасища. Най-голям е дялът на горския фонд и полезащитните пояси – 142563 дка. По данни на горско стопанство – гр. Хаджидимово, площта на горските територии (Държавен горски фонд) е 41,7% относителен дял при средно за страната 34.1%. Преобладават широколистните гори, което е предпоставка за развитието на животновъдството върху необработваемите земи, мери, пасища и горския фонд.

По тип собственост земеделските територии се разпределят:

- частна собственост;
- държавна собственост (ДПФ);
- общинска собственост;
- на религиозни и др. организации.

Наличието и близостта на два резервата определя и необходимостта от завишаването на горите със специално предназначение - курортни и защитени. Резерватите "Али ботуш" и "Павловата падина", които са разположени на територията на общината са значителен природен обект. Тук се срещат повече от 330 вида висши растения, като голяма част от тях са български и балкански ендемити. Значителен е броят и на видовете със сигурен локален ендемизъм. Поради това биосферния резерват "Али ботуш" заедно с резервата "Острица" в планината Голо Бърдо и Странджанските резервати, се определят за ботанически градини, в които се охраняват вековни буково-елови и смърчови гори. На територията на община Хаджидимово са обособени две защитени зони – „Славянка“ и „Места“ за защита местообитанията на различни видове диви птици, а така също са обособени и две защитени местности:

- Защитена местност „Жингов бряст“ в землището на с. Гайтаниново за опазване на растителните видове Кристална ричия (*Riccia crustata*) и Еднодомна манния (*Mannia androgyna*);
- Защитена местност "Пиринско лале" за опазване на растителния вид Пиринско лале [*Tulipa piriunica Delip.*] и неговото местообитание в землището на с. Копривлен, община Хаджидимово,

2. Териториално-административни и социално-икономически фактори

2.1. Население и здравно-демографски фактор

Община Хаджидимово по данни от ЕСГРАОН към 15.03.2015г. наброява 10816 жители. Средната гъстота на населението е 32,4 човека/km².

Ако се проследи динамиката на населението на Община Хаджидимово за периода 2010/2014г. се наблюдава тенденция на абсолютно намаляване на населението.

Динамика на населението
2010г.; 2011г.; 2012г.; 2013г.; 2014г.

Община Хаджидимово 11087 11015 10936 10897 10823

От общия брой на населението 51.% са жени и 49.% са мъже. През наблюдавания период това съотношение с малки колебания се запазва.

В демографското развитие на региона през последното десетилетие се наблюдават неблагоприятни тенденции за намаляване числеността, обусловена от неблагоприятната динамика на раждаемостта, смъртността и миграционните процеси. Всичко това води до увеличаващото се възрастно население в региона, което поражда редица здравни, социални и икономически последици. Като съществена икономическа последица е нарастването на дялът на непроизводителното население.

Продължава да се задълбочава процесът на демографско остаряване на населението. Основен принцип за неблагоприятното изменение на възрастовата структура на населението е установилата се тенденция към снижаване на раждаемостта, увеличаване на смъртността и високият процент на миграцията на младото население насочена към центъра на страната и най-вече извън пределите на страната.

Здравният статус на населението в община Хаджидимово има следните основни характеристики:

- *ниска раждаемост*
- *отрицателен естествен прираст*
- *висока обща смъртност*

Състоянието на тенденциите на демографските процеси е свързано с влиянието на множество фактори от икономическо, социално, здравно и др. естество, които в отделните етапи на общественото развитие изменят не само силата на влиянието си, но понякога и посоката на въздействие. Най – общата характеристика на демографското и здравно състояние на населението от региона се свежда до:

- трайна тенденция към ниска раждаемост;
- тенденция към повишаване на смъртността;
- нарастване темпът на депопулация;
- демографско “остаряване” на населението /особено в селата/;
- задържащо се увеличаване на средната продължителност на живота;
- рязко понижаване на жизнения стандарт на населението и увеличаване относителният дял на живеещите на границата на бедността.

Преодоляването на факторите с негативно въздействие изискват не само продължителен период от време, но и комплексни мерки, за които са необходими значителни финансови средства и координираните усилия на държавните и обществени органи и институции

2.2. Промисленост и строителство

Община Хаджидимово е от малкото селски общини , които независимо от трудностите на преходния период , изпитван от страната като цяло , се възползва от благоприятното географско разположение и сравнително успешно развива своята икономическа и стопанска дейност по принципите на пазарната икономика . Факторите с трайно влияние върху развитието на икономическия комплекс са благоприятното географско положение, развитата транспортна мрежа и комуникации, благоприятният климат, развита материална база и инвестиционна привлекателност на територията. Многообразни са развиващите се икономически дейности на територията на общината . Голяма част от фирмите, оформящи структурата на местната икономика са с гръцки и италиански инвестиции . Преобладаващата част от фирмите са МСП (малки и средни предприятия). С важно стопанско значения са предприятията от леката промишленост – производство на обувки и саи за обувки , текстил и трикотаж . В този отрасъл са заети около 70% от населението в трудоспособна възраст . Структуроопределящи фирми в този отрасъл на територията на общината са : “Жоси”АД , “Би-Би” ООД , “Хариеса фешън ” АД и др. по-малобройни по численост на работната ръка. Разположените на по-голяма част от фирмите е в по – големите населени места – гр.Хаджидимово, с. Абланица и с.Копривлен. В този отрасъл е и най-големия брой новооткрити работни места.

Следващ по степен на важност е отрасъла за добив и преработка на полезни изкопаеми : мрамор , гранит , гнайс и инертни материали .

Сравнително ново за общината е развитието на отрасъла на хранително – вкусовата промишленост . На територията на общината са регистрирани няколко фирми за производство на хляб и хлебни изделия , а така също и нова модерна консервна фабрика.

Във връзка с развитието на бизнеса в общината е необходимо да се използва максимално потенциала на местните ресурси. Откриването ГКПП ”Илинден”, подсилва на експортната база на областта допринася за привличане на предприемачи и съдружници и ще осигурява излаз на стоките към чужди пазари . Поради определени благоприятни причини – географска близост и исторически връзки с Гърция, както и политиката на местните власти , в региона се регистрира значителен приток на чуждестранни инвестиции в трикотажната и обувната промишленост . Основните инвеститори са от Гърция и Италия . Новите инвестиции успешно са се интегрирали с местната икономика и създават положителен стимулиращ ефект – създаване на нови работни места , по ниска безработица в района . Това създава имидж на община Хаджидимово като място с благоприятна бизнесатмосфѐра, което спомага за привличане на нови инвестиции от страната и чужбина. Целта на това българо-гръцко сътрудничество е да създаде синергия в икономиката и в социалната политика и културната област и да подобри имиджа на региона в международен аспект

2.3. Селско стопанство

Селското стопанство заема водещо място в икономиката на общината . В момента то е съсредоточено главно в производството на тютюн , зърнени и тревни фуражи на територията на всички населени места. Допълващо е производството на картофи в планинските и полупланински райони , а така също и на плодове и зеленчуци в равнинните райони. Най-голям дял до момента заемат техническите култури представлявани от тютюна . Той е основната и най-рентабилна култура, която определя облика и характера на селското стопанство в общината. Поради това , че условията на общината отговарят за производство на висококачествен ориенталски тютюн и за в бъдеще същият ще остане основна култура за отглеждане .

В характеристиката на климата за последните десетилетия се посочва , че средните годишни температури се повишават, което води до възможност да намерят място и други по-топлолюбиви селскостопански култури . Недостатък е , че едновременно с това намалява годишната сума на валежите и то през пролетно- летния сезон . Следователно нуждата от напояване ще става още по-голяма , а добивите от реколтите ще зависят от броя на поливките. Изградените в миналото поливни съоръжения за гравитачно напояване се нуждаят от реконструкция и ремонт .

Развитието на животновъдството в общината се обуславя не само от необходимостта за по-пълно задоволяване на населението с мляко , месо и други животински продукти , но и от природно – икономическите условия влияещи върху развитието му.

Като подотрасли са застъпени основно говедовъдството и овцевъдството , в по- малка степен е свиневъдството .Огромни са възможностите за развитието на рибното стопанство в рибарниците в с. Тешово и на други места.

2.4. Туризъм

Основните фактори, влияещи на развитието на туризма могат да бъдат разделени на следните основни групи: биоклиматични ресурси; горски ресурси; защитени природни територии.

Едно от най-ценните богатства на територията на общината са планинските и полупланинските райони. Тяхното съчетание с благоприятните хидроклиматични условия са природна даденост, която обуславя бъдещото развитие на туризма в Общината. Туризма в Общината не е добре развит , макар че има всички благоприятни дадености за развитие на екотуризм, планинарство и спокойни места за отдих и почивка – благоприятен климат , красива и необятна природа , резервати .

Община Хаджидимово има ресурс за развитие на планински туризъм, който се търси в посока на бизнес туризма (деловия туризъм), маршрутно-познавателния туризъм , фототуризма и балнеотуризма.

Значителен природен обект в Общината е биосферният резерват “ Славянка “ (или “Алиботуш”) , който е разположен на едноименната планина . Тук се срещат повече от 330 вида висши растения , като голяма част от тях са български и балкански ендемити . Значителен е броя и на видовете със локален ендемизъм.

На основата на природните дадености в общината и региона могат да се развият следните разновидности на туризма :

- Излетен туризъм
- Ловен и риболовен туризъм
- Фототуризм
- Екотуризм
- Спортен туризъм
- Балнеотуризм
- Ваканционен туризъм

3. Данни и информация, отнасящи се до околната среда

Тук спадат данните свързани с чистотата на въздух, води, почва и факторите отпадъци, шум, радиоактивно замърсяване. Нещо повече – представени са емисиите от различните източници на замърсяване, както и мерките за предотвратяване и намаляване на замърсяването на околната среда.

3.1. Атмосферен въздух

Опазването на качеството на атмосферния въздух е огромен проблем, който ще доминира в политиката на ЕС и през следващите години. Въздухът няма да стане по – чист единствено чрез стриктен контрол на замърсяването. Това изисква задълбочени промени в политиката на ЕС, националните и местните политики като разнообразие на мерки, действия и практики в различните области.

Спектърът от глобални проблеми, изискващ внимание е широк: изчерпването на озоновия слой, киселинните дъждове, нивата на озона и другите замърсители в приземните слоеве, промените в климата.

Тези проблеми действително са много тревожни, но изглеждат отдалечени от ежедневието на хората. За много здравни експерти и гражданите по – важното е директната връзка между качеството на въздуха в населените места и човешкото здраве.

Метеорологичните характеристики са в тясна връзка с разпространението на замърсителите в атмосферния въздух . Нивото на замърсяване на въздуха се определя както от количеството изхвърляни газове от различни източници , така и от характера на разсейването им в атмосферата.

За оценка на възможното замърсяване на въздуха се използва понятието “ потенциал на замърсяване на въздуха “ . Той се явява функция от

метеорологичните и топографски параметри , които обуславят преноса и разсейването на замърсителите. Въз основа на скоростта на вятъра се различават четири степени на потенциал на замърсяване :

I – нисък потенциал – 0-25% от случаите с вятър при скорост до 1 м/с;

II – нисък потенциал – 26-50%;

III – висок потенциал – 51-75%;

IV – висок потенциал – 75-100%.

По този показател общината се характеризира с висок потенциал на замърсяване , тъй като 72% от дните през годината са със средна скорост на вятъра 0,8 м/сек., т.е. под критерия 1 м/с.

В заключение може да се обобщи , че климатичните условия в общината само по отношение на движението на въздушните маси благоприятстват задържане и сумиране на атмосферните замърсители в приземния въздушен слой.

В населените места в община Хаджидимово няма пунктове на Националната мрежа за контрол на качеството на въздуха .Периодично са извършвани контролни измервания с мобилна автоматична станция от изпълнителната агенция по околната среда и водите към МОСВ – София . За периода 2014г. в общината не са въведени нови , значими енергийни мощности или увеличена общата маса на емисиите от производствена дейност , като се изключи увеличеният трафик на автотранспорта.

Много от най – сериозните екологични проблеми в страната са свързани с автомобилния транспорт. Като цяло сектор “транспорт” допринася за 60% от емисиите на CO, около 25% от емисиите на CO₂, свързани с енергийни процеси, около 38% от тоталните емисии на NO_x, двигателите на МПС допринасят за замърсяването на въздуха, а към това се добавя и фактът, че транспортът е източник и на шумово замърсяване. Това натоварване на въздуха оказва сериозни последици върху човешкото здраве. Поради това емисиите от транспорта изискват специално внимание. Стратегията по околна среда на Р. България обръща специално внимание на мобилните източници на замърсяване на въздуха и ги подрежда сред приоритетните проблеми на замърсяване на въздуха, особено за големите градове. . Общите годишни емисии от транспортния сектор (за различните замърсители) се изчисляват на базата на статистически данни за консумацията на горива.

Непосредствен контрол се осъществява ежегодно, при технически прегледи на МПС. Показателите, които се контролират са : димност, въглероден окис , азотни окиси , въглеродороди . Не е възможно да се получи информация от бензиностанциите в района за продаваните количества бензини и нафта за месец и година . Такава информация би била полезна за очертаване на тенденцията към промяна на видовете използвани горива. Тези данни показват какво е състоянието на емисиите на въглеродороди , въглероден окис , азотни окиси , серен двуокис от автомобилния трафик . Тук не се разглежда въпросът

каква част от продадения бензин действително са изгаря в нашата община , а се съпоставят величини от един и същ порядък.

Няма информация за дяловото участие на замърсяване с прах през годината , но независимо от това може да се предположи , че силата на този тип замърсявания е през летния сезон и по време на продължителните сухи периоди. Нивото на почистване на населените места(улично метене и миене) е силно занижено поради финансови причини . Полагат се големи усилия за поддържане в добро състояние на уличната и пътната мрежа , но за малки общини като нашата средствата са силно ограничени и недостатъчни .

Като цяло информацията за качеството на атмосферния въздух в общината е недостатъчна . Може да се очакват по-високи стойности на прах или други замърсявания , резултат не толкова от производствените дейности , колкото от нивото на благоустроеност на населените места.

3.2. Води

Географското разположение на община Хаджидимово обуславя наличието на собствени водни ресурси , генерирани от валежите . От повърхностно течащите води основно значение има река Места със своите 13 по - големи притока . Река Места извира от южните склонове на Рила планина и в горната си част тече между Рила и Родопите , след това се врязва в западния склон на родопския рид Дъбраш и образува дълбокия и живописен пролом Момина клисура , след което навлиза в Гоцеделчевската котловина в средната си част , преминава през Хаджидимовска община която е последната община на територията на Р. България и навлиза в Гръцка територия , като се влива в Егейско море.Общата дължина на реката е 273 км, от които 126 км са в Българска територия . По- главните притоци за формиране на оттока на река Места са Брезнишка , Мътница , Канина , Бистрица.Останалите водни течения са къси и с непостоянен дебит , а два от по- големите притоци се вливат в река Места на територията на община Хаджидимово . Режимът на речните води е дъждовно -снежен с пролетен максимум на оттока. Водосборния басейн на р.Места е с площ 2 767 кв.км . Тя е характерна със своя променлив и непостоянен отток.Средния годишен отток на реката в нейното горно течение – при Якоруда варира от 4,10 до 5,00 куб. м/сек. При село Кремен той е 20,62 куб.м/сек , което прави средногодишен отточен обем приблизително 650 млн. куб м. Колебанията на водните количества варират между 0,86 и 8,20 куб.м./сек при най-ниските стойности и 103,00 и 312,70 куб.м за най-високите стойности за цялата година . Между селата Кремен и с. Господинци се вливат множество малки притоци , които променят режима на оттока и то главно по отношение на големината на водното количество , което при с. Господинци е 25,00 куб.м./сек. Средногодишният отточен обем възлиза приблизително на 790 млн.куб.м. Колебанията между средногодишните водни количества варират между 0,30 и 7,79 куб.м. /сек. за най ниските стойности и между 134,89 и 786,00 куб.м/ сек за

най високите стойности за цялата година . Периодите на пълноводие и маловодие са се утвърдили като важни абиотични фактори на средата . Пълноводието продължава 3-4 месеца , като обема на оттока , представлява 60-70 % от годишния . Поради неравномерното разпределение на валежите , времето на пълноводие е различно. Периодът на маловодие настъпва в средата на лятото и продължава 3-4 месеца , като обема на формирания се отток е около 13% от годишния . През този период голяма част от малките повърхностни течения пресъхват.

В района на общината язовири няма . В зоните на някои селища има изградени малки водоеми , използвани предимно за поливни нужди .

3.2.1. Водоснабдяване .

Основни потребители на вода в общината са населението /10816 души общо население, разпределено в 15 населени места / и промишлеността.

Водоснабдяването на населените места в община Хаджидимово се извършва по два начина - от водоизточници /каптажи/, с гравитачно подаване. Основната група каптажи е група "Тешово". И помпено водоснабдяване от кладенци. Водоснабдяването се извършва по населени места както следва:

Населено място	Водоизточник	Дебит, л/сек	Водопроводна мрежа в населеното място, л/м	
Гр.Хаджидимово	1.Група-Тешово /Каптаж-2/ 2.Помпено водоснабдяване-ПС-1;ПС-2.	12.3 л/сек 24.0 л/сек	13658 л/м	
с.Копривлен	1.Група-Тешово /Каптаж-2/ 2.Помпено водоснабдяване	6.4 л/сек 15.0 л/сек	4440 л/м	
с. Абланица	1.Помпено водоснабдяване /две нива/ 2.Фъргово /Каптаж/	28.0 л/сек 2.5 л/сек	5731 л/м	
с. Теплен	1.Помпена станция-с.Теплен	3.5 л/сек	2345 л/м	

с. Беслен	1.Помпена станция-с.Теплен	4.5 л/сек	2643 л/м	
с. Садово	1.Група-Тешево /Каптаж-2/	2.6 л/сек	2464 л/м	
с. Ново Ляски	1.Група Тешево /Каптаж-2/	2.6 л/сек	1590 л/м	
с. Илинден	1.Група Тешево /Каптаж-2/	1.5 л/сек	4016 л/м	
с. Блатска	1.В-не "Гуфча" 2.Помпено водоснабдяване-ПС-Блатска	2.0 л/сек 8.0 л/сек	1520 л/м	
с. Петрелик	1.Каптаж-1 /Калинови ливади/ 2.Каптаж-2 /Меча дупка/	Общо 1.0 л/сек	2614 л/м	
с. Ново Ловча	1.Група-Тешево /каптаж-1/	1.5 л/сек	2170 л/м	
с. Гайтаниново	1.Група-Тешево /Каптаж-1/	2.0 л/сек	2571 л/м	
с. Парил	Група- Тешево /Каптаж-1/	0.5 л/сек	1060 л/м	
с. Лъки	Група-Тешево /каптаж-1/	0.5 л/сек	1560 л/м	
с. Тешево	Група-Тешево /Каптаж-1/	1.5 л/сек	4104 л/м	

По данни от "В и К"-ООД, гр. Хаджидимово, водопреносната мрежа за населението на общината е изградена на 100%, но има недостиг на питейна вода през летните месеци. Общината има нужда от разкриване на нови водоизточници.

Друга характерна черта на водопотреблението е използването на водата от системата на В и К за поливане на градини и отглеждане на добитък.

3.2.2. Качество на питейните води

Качеството на питейните води в общината се изследва от ХЕИ – Благоевград и ХЕИ – гр. Гоце Делчев и заключенията са, че водата съответства

на изискванията на Наредба №9/2001 на МЗ. Изследвания по микробиологични показатели не са извършвани.

Питейните води в общината са с добри качества. Нито един от показателите не превишава нормите, съгласно БДС 2823-83 "Вода за пиене". Във някои от водохващанията липсват утаители и това е причина за увеличаване на мътността в дъждовни дни.

На територията на община Хаджидимово няма пунктове на Националната автоматична система за екологичен мониторинг /НАСЕМ/. Поради липса на мониторинг на водите на общината, качеството им не може да бъде прецизно оценено.

3.2.3. Отпадъчни води

Канализационната мрежа в община Хаджидимово не е напълно изградена. Степента на изграденост е около 85%.

В равнинната част канализационните колектори на с.Ново Ляски,с.Копривлен,с.Садово са включени в канализационния колектор на гр.Хаджидимово,който е заустен в река Места. За колектора има разрешение за заустване в реката, издадено от РИОСВ- Благоевград.

В Общината няма изградена пречиствателна станция за отпадъчни води до настоящия момент, но има изготвен проект за изграждане, с който се кандидатства пред МОСВ, ПУДООС и ДФЗ за финансиране и реализиране.

На територията на Общината няма промишлени предприятия, които да представляват съществен фактор в замърсяването на водите. В изследвания период не се очакват съществени промени в структурата на икономиката, което означава, че не се очаква влошаване на състоянието на водите, поради увеличаване на замърсяването от точкови източници.

3.2.4. Подпочвени води

Необходимостта от изясняване състоянието на подпочвените води на територията на Общината и възможността за тяхното оползотворяване като допълнителни източници на водоснабдяване е една от задачите, на която Общината отдава важно значение.

Във връзка с проблемите с водните ресурси в национален мащаб и необходимостта от адекватни действия за осигуряване на достатъчни количества вода за населението следва да се анализират възможностите за изграждане на нови подземни водоизточници и тяхното консервиране с цел евентуално включване в мрежата за водоснабдяване.

3.3. Почви и нарушени терени

3.3.1. Типове почви

Основните типове почви на територията на община Хаджидимово са: наносни, делувиални, алувиално-ливадни, плитки, тип рендзини, канелени горски.

Клас Наносни почви /Fluvisols/ - почвите, включени в този клас се образуват върху алувиални, делувиални, речни, езерни и др. или смесени наслаги. Притежават само един повърхностен диагностичен хоризонт, който е слабо развит, тъй като почвите са млади. Имат оригинален произход, свързан с процесите на свличане, движение и натрупване на най-разнообразен теригенен и скален материал. Състоят се от слабообработени и несортирани чакъли, от които ситноземът е отмит. Тук са включени два типа – алувиални почви /Alluvial Fluvisols/ и делувиални /Deluvial Fluvisols/.

Alluvial Fluvisols – срещат се в речните долини на равнините и полупланинските райони. Образоването им е свързано със заливната и надзаливната речна тераса и високото ниво на подпочвени води. Алувиалните наноси, върху които се развиват имат многослоен строеж. В основата си са изградени от чакъли, а по-нагоре преминават в песъчливи, песъчливо-глинести или глинести наноси. Съдържанието на карбонати и хранителни вещества варира силно в зависимост от състава на наносите. Имат неравномерно разпределение на хумуса в дълбочина. Имат рохкав строеж, благоприятни водни, въздушни и топлинни свойства и близки подпочвени води. Подходящи са за почти всички култури. Нуждаят се от торене за повишаване на количеството органични вещества.

Deluvial Fluvisols – разпространени са в подножията на склоновете на планински и полупланински масиви, също и по дъното на малки речни долини на реки, с непостоянен воден отток. Имат оригинален произход, свързан с процесите на свличане, движение и натрупване на най-разнообразен теригенен и скален материал по вдлъбнатините на терена, в основата на планинските склонове и в дъната на долините.

Състоят се преди всичко от слабообработени и несортирани чакъли, от които ситноземът е отмит. Характеризират се с голямо разнообразие в механичния си състав. В горната си част са по-грубчастични, в средната си част – дребнозърнести и в най-долната – най-финночастични. Благоприятна характеристика на тези почви е голямата им мощност. Подходящи са за отглеждане на тютюн, орехи, череши. Нуждаят се от предпазване от ерозия.

Клас Плитки почви /Leptosols/ - най – характерна особеност на тези почви е плиткостта на профила им, ограничена от твърди карбонатни скали. Те са слабо развити. Имат само А хоризонт, разположен направо върху твърдата скала. Почвената покривка има непостоянна дълбочина, разкъсвана от излизаци на повърхността скали. Много трудно се обработва. Подходящо е да се използва за слаботоварени пасища.

Този клас е представен от типа Рендзини /Rendzinas/. Това са хумусно-карбонатни почви, разположени върху богато карбонатни материали.

Разпространени са в планинските и полупланински райони. При тях протича черноземен тип на почвообразуване. Голямото количество CaCO_3 в тях води до формиране на неутрална или слабоалкална реакция на почвения разтвор. Имат тъмнокафяв, почти черен цвят, който се запазва в почти цялата дълбочина на почвения профил. Имат добре развита водоустойчива структура. Хумусното съдържание достига до 12%, като количеството му намалява плавно в дълбочина. Те са наситени с бази. Плодородието им се ограничава от малката им мощност и голяма каменистост. Подходящи са за отглеждане на лозя, овощни дръвчета, житни култури – пшеница, ечемик и др.

Канелени горски почви /Chromic Luvisols/ - отнасят се към клас Лесивирани почви /Luvisols/. Разпространени са в Средна и Южна България на надморска височина 700-800 метра. Характерни са за равнинни, полупланински и планински райони. Растителността, формирана от миналото е представена от ксеротермни дъбови гори от цер, благуи и др. на места, прекъсвани от тревни формации. Почвообразователните скали са твърде разнообразни – варовици, мергели, мрамор, андезит, гранити и др. Специфичен почвообразователен процес за канелените горски почви е ферсиализация – глинообразуване върху богати на желязо скали, в които има несвързани хидроокиси на желязото. В зависимост от климата протичат различни процеси, при които от тях се получават хематити и хидрохематити. Те оцветяват почвата в канелени и червени тонове. Профилът на тези почви е диференциран по механичен състав. Елувиалният хоризонт е беден на глина, а илувиалният е обогатен. Коефициентът на текстурна диференциация е 1,5-2. Съдържанието на хумус е 4-5% за необработваеми земи и 1% за обработваеми. Реакцията на почвения разтвор варира от кисела до неутрална. Почвеното плодородие е сравнително добро. Подходящи са за много земеделски култури, лозя и овощни дървета. Обаче имат някои неблагоприятни физико – химични характеристики, като силна свързаност, голяма сбиваемост, образуване на буци, което затруднява почвообработката. Мроприятния за подобряване на плодородието са торене, напояване, борба с ерозията.

3.3.2. Замърсяване на почвите с тежки метали и нефтопродукти

В община Хаджидимово няма големи производства, които да замърсяват почвите с тежки метали /олово, цинк, мед, арсен, кадмий, никел, хром/ и нефтопродукти.

3.3.3. Замърсяване на почвите с нитрати

Обработваемите земи в района на Общината са слабо плодородни, поради ниското съдържание на хумус в повърхностния слой. Това налага използването на естествени и изкуствени торове за подобряване на качествата им.

Няма конкретни анализи на почвени проби от района за замърсявания с нитрати.

3.3.4. Замърсяване на почвите с пестициди

В периода 1997 – 1999 г., по инициатива на МОСВ, в страната е извършено систематично изследване за остатъчни количества пестициди в почвите. Определени са нормите за допустимо остатъчно съдържание в почвите на различни видове инсектициди, хербициди, фунгициди. За територията на община Хаджидимово са направени замервания, които показват, че замърсяването е в рамките на фоновото ниво за страната.

3.3.5. Заблатени почви

На територията на общината няма заблатени почви.

3.3.6. Ерозиращи почви

В Общината няма данни за силно ерозиращи почви. Орографските особености на района не благоприятстват ветрова ерозия, но създават условия за водна ерозия. Интензивността ѝ се определя от големите наклони, обема и интензивността на валежите и съчетанието им с почвените условия. Скоростта на ерозия е различна при различните типове растителна покривка. Незасетите обработваеми земи са подложени на 30 пъти по-интензивна ерозия в сравнение с почвите под горска покривка. Широколистните насаждения в горския фонд имат водозадържаща функция, което е с голямо значение за предотвратяване на ерозионните процеси. Незаконните сечи и подмяната на широколистните видове с иглолистни провокира ерозионни процеси. Естествената ерозия се увеличава под влияние на човешката дейност.

3.4. Защитени територии и чувствителни екосистеми

3.4.1. Растителност

Община Хаджидимово е разположена в долината на р. Места. Обхваща части от Пирин, Западни Родопи и Славянка. Според фитогеографското райониране на България, територията на общината попада в Местенския и Славянопланинския окръг на Македонотракийската провинция, отнасяща се към Европейската широколистна горска област, и Пиринския фитогеографски окръг на Илирийската провинция, която принадлежи към т.н. Средно и Южнопирински район. Местенският окръг е изключително интересен по отношение на формообразователните процеси. В него е открит новия вид дъб –

местенски дъб / *Quercus mestensis*/ - по името на р. Места. В Славянопланинския окръг влиза планината Славянка, заедно с резервата "Али ботуш" – една от най-богатите естествени ботанически градини, с огромно разнообразие на флорни елементи.

Благодарение на специфичния климат, разнообразния релеф, значителната денивелация и особеното местоположение, районът е много интересен във флористично и фитоценологично отношение, зона на активно формообразуване с много ендемични видове – български и балкански, глациални и терциерни реликти, редки и застрашени видове.

Във фитоценологично отношение са разпространени специфични фитоценози, с характерни ценотични комбинации на доминантните видове висши растения, съхраняващи множество видове от местната флора:

I. Мезофитна и ксеромезофитна микротермна растителност в иглолистния горски пояс

Гори от бял бор /*Pinus sylvestris*/.

II. Мезофитна и ксеромезофитна микротермна растителност в габърново – горуновия горски пояс

Габърново – горунови гори /*Querceto – Carpineta betuli*/.

Гори и храсталаци от воден габър /*Ostrieta carpinifoliae*/, на места възникнали вторично.

Гори от черен бор /*Pinus nigra*/.

Селскостопански площи на мястото на гори от горун /*Quercus daleshanpii*/.

Изкуствени насаждения от черен бор /*Pinus nigra*/.

III. Ксерофитна и мезоксерофитна микротермна и мезотермна растителност в ксеротермния дъбов пояс и в хълмистите равнини

Гори от благун /*Quercus frainetto*/.

Гори от граница /*Quercus pubescentis*/ и виргилиев дъб /*Quercus virgilinae*/ със средиземноморски елементи.

Смесени гори от граница /*Quercus pubescentis*/, виргилиев дъб /*Quercus virgilinae*/ и келяв габър /*Carpinus orientalis*/ със средиземноморски елементи на места възникнали вторично.

Храсталаци от румелийска жълтуга /*Genestietia rumelicae*/ и от лидиева жълтуга /*Genestietia lydiae*/.

Ксеротермни формации с преобладаване на белизма /*Dichantietia ischemii*/, луковична ливадина /*Poaeta bulbosae*/, садина /*Chrisopogoneta grylli*/ и ефемери /*Efemerita*/.

Селскостопански площи на мястото на гори от благун /*Quercus frainetto*/.

IV. Мезофитна и хигрофитна микротермна растителност в низините, в котловинните полета и край реките

Гори с преобладаване или участие на чинар /*Platanus orientalis*/, на места примесени с черна елша /*Alnus glutinosa*/.

3.4.2. Животински свят

Територията на Република България попада между две зоогеографски области – Евросибирска и Средиземноморска. Това в съчетание с разнообразния релеф и климат е причина за формиране на богата и разнообразна фауна.

Територията на община Хаджидимово попада в Местенския зоогеографски район и в Рило – Родопския зоогеографски район. Характерно за фауната в района е присъствието на множество медитерански и субмедитерански видове, както и евросибирски и европейски видове, присъщи за фауната на високите части на планините Пирин и Славянка. Характерна отличителна черта е високият ендемизъм, особено силно изразен при безгръбначните животни. Най-много ендемични безгръбначни видове и подвидове са познати от Пирин – 235.

Типични за целия Струмско – Местенски район са множеството видове със субтропичен, ирано-турански или средиземноморски произход. И тук най-изразен е ендемизмът при безгръбначните животни – 170 вида и подвида за целия район. Има 26 вида висши гръбначни животни, включени в Червената книга на България /риби, земноводни и влечуги, птици и бозайници/.

3.4.3. Защитени територии

Наличието на един резерват и няколко защитени територии и защитени местности определя и необходимостта от завишаването на горите със специално предназначение - курортни и защитени. Резерватът “Али ботуш” , “Павловата падина” и другите защитени местности, които са разположени на територията на общината са значителен природен обект . Тук се срещат повече от 330 вида висши растения , като голяма част от тях са български и балкански ендемити .Значителен е броя и на видовете със сигурен локален ендемизъм.Поради това биосферния резерват “ Али ботуш” заедно с резервата “Острица “ в планината Голо Бърдо и Странджанските резервати , се определят за ботанически градини , в които се охраняват вековни буково-елови и смърчови гори.

На територията на община Хаджидимово са обособени две защитени зони – „Славянка“ и „Места“ за защита местообитанията на различни видове диви птици, а така също са обособени и две нови защитени местности:

- Защитена местност „Жингов бряст“ в землището на с.Гайтаниново за опазване на растителните видове Кристална ричия (*Riccia crustata*) и Еднодомна манния (*Mannia androgyna*);

Защитена местност "Пиринско лале" за опазване на растителния вид Пиринско лале [*Tulipa pinnata* Delip.] и неговото местообитание в землището на с. Копривлен, община Хаджидимово,

Биосферният резерват "Али ботуш" ("Славянка") е разположен в планината Славянка и заема площ от 1 628 ha. Обявен е през 1951 г., а по-късно е признат за биосферен. Резерватната му територия е разположена при надморска височина от 1140 до 2212 метра.

В резервата се наблюдават почти всички височинни растителногеографски пояси, установени в нашата страна. Особеното тук е, че в иглолистния пояс на планината липсват съобщества от бореален тип и се развиват съобщества от по-южен тип, като тези на черната мура, а в субалпийския пояс, вместо плътна тревиста покривка се издигат голи варовити скали, чийто пукнатини са покрити с редки растителни видове. Това са предимно ниски форми, прилернали към скалите и сбити във вид на плътни възглавнички. Количествено преобладават малките храстчета и полухрастчета, а също и видовете с плътни розетки от твърди листа.

На територията на резервата, в местността "Старата мура" се запазва най-голямото естествено находище на Балканския полуостров на черна мура – балкански ендемит, един от най-редките и най-интересни представители на нашата дендрофлора.

Най-широкоразпространен дървесен вид е черният бор */Pinus nigra/*, с неговата рядко срещана форма петродан, отличаваща се с много по висококачествена дървесина. Обширни територии в него заемат съобществата на обикновен бук */Fagus sylvatica/*, воден габър */Ostrieta carpinifoliae/*, борисова ела, единично бяла мура, обикновен тис */Taxus baccata/* и др.

Изключително разнообразна е тревната растителност. Установени са над 1400 вида висши растения, като 20 от тях са български ендемити, а 42 – балкански ендемити. Има и много редки и застрашени от изчезване видове, включени в Червената книга на България, като венерин косъм */Adiantum capillus-veneris/*, алпийска крехка папрат */Cystopteris regia/*, гръцка крехка папрат */Fritillaria graeca/*, дряновска ведрица */Fritillaria drenovskyi/*, белоцветен шпорец */Delphinium albiflorum/*, дряновски карамфил */Dianthus drenowskianus/*, славянско котенце */Pulsatila slavjankae/*, костова тлъстига */Sedum kostovii/*, ресничест дебелец */Sempervivum ciliosum/*, дългошпореста теменуга */Viola delphinaria/*, пиринска дълговлакнеста теменуга */Viola orphanidis/*, стрибърниева каменоломка */Saxifraga stribrnyi/* и др.

Разнообразно е фаунистичното богатство – шипоопашата костенурка, шилобедрена костенурка, македонски гущер, котешка змия и др. Сравнително богата е орнитофауната, а от бозайниците се срещат сърна, дива коза, лисица, язовец и др.

Защитената местност "Павльова падина" има площ 88,3ha и се намира в района на с. Лъки. Обявена е с цел да се опазят характерни растителни

съобщества с участието на средиземноморски и субсредиземноморски редки и застрашени видове.

3.5. Отпадъци

Развитието на Община Хаджидимово като промишлен, търговски, туристически и административен център обуславя в основна степен значителните количества и видово разнообразие на формиращите се на територията отпадъци.

Отпадъците не само повърхностно замърсяват околната среда, ограничават използваемостта на земята, създават хигиенни проблеми и дразнят естетическите възприятия на хората. В резултат на протичащите в периода на натрупването им физични, химични и биологични процеси, те се превръщат в многофакторен замърсител на околната среда, оказващ силно негативно въздействие върху повърхностните и подземни води, въздуха и почвите, с което създават сериозен здравен риск за населението. От друга страна отпадъците са ценен енергиен и суровинен източник и тяхното минимизиране и повторна употреба води до съхранение на природни ресурси.

Ето защо управлението им е сложен и многообхватен процес, изискващ интегрираност на подходите, внедряване на нови технологии, създаване на подходяща икономическа среда и нормативна база, и не на последно място висока обществена отговорност.

Предвид характера на проблема и в съответствие с изискванията на чл.79 от Закона за опазване на околната среда и водите и чл.52 от Закона за управление на отпадъците е необходимо да се разработи нова "Общинска програма за управление на отпадъците 2015 – 2019 г."

3.5.1. Количество

В таблицата по-долу са посочени данните за количествата отпадъци /битови и неопасни производствени/ от община Хаджидимово постъпили в регионално депо за неопасни отпадъци на общините Гоце Делчев, Хаджидимово и Гърмен, намиращи се в землището на с.Добротино, м. „Мокра поляна“

ГОДИНА	Бит. отпадъци т.
2011 г.	2107,7
2012 г.	2143,5
2013 г.	2144,3
2014г.	2150

Основен показател при дефиниране количеството на битовите отпадъци е нормата на натрупване , показваща количеството отпадък което се генерира от един човек за една година.

В таблицата долу е посочена нормата на натрупване за Община Хаджидимово в периода 2011-2014г.

Година	Норма на натрупване на битови отпадъци за гр.Хаджидимово
	кг/ж.год.
2011	193
2012	196
2013	197
2014	197

От така посочените слабо променящи се данни се потвърждава факта , че през различните години в община Хаджидимово се генерират почти еднакво количество битови отпадъци.

3.5.2. Морфологичен състав на ТБО

Морфологичният (механичен) състав е основен физичен показател на ТБО и представлява съдържанието на частиците, които ги съставят (хартии, метали, стъкло, хранителни отпадъци и др.), изразено в процент от общото им тегло. Морфологичният състав на ТБО се изменя с течение на времето. Той зависи от функционалния тип на населеното място, стандарта на живот, развитие на дейностите в сферата на търговията, услугите и общественото хранене, сезона, начина на отопление, системата на сметосъбиране и сметоизвозване и др.

3.5.3. Съществуваща практика за третиране на отпадъците

Дейностите по събиране и транспортиране на битовите и строителните отпадъци се извършват от Общинско предприятие „Чистота,озеленяване и благоустрояване“-Хаджидимово.Организирано събиране и извозване на твърди битови отпадъци в общината се извършва във всички населени места по график утвърден от управителя на общинското предприятие.

Наличните съдове за сметосъбиране (включително за обществени сгради и фирми) са поцинковани преносими кофи тип “Мева”, всяка от които е с вместимост 0,11 куб.м. и контейтери тип „Бобър“ с вместимост 1,1куб.м. Общо за всички селища на организирано сметосъбиране са осигурени 1600 броя кофи. Много от тях се нуждаят от подмяна. Общината се нуждае от закупуване на нови съдове за сметосъбиране.

Събраните отпадъци се извозват за депониране посредством две сметовозна коли в задоволително техническо състояние.

Организираното сметосъбиране се извършва без разпределяне на отпадъците по видове и състав. В общината няма централно организирана система за събиране, извозване и третиране на строителни, промишлени и опасни отпадъци. Осъществяването на тази дейност се организира от ръководствата на фирмите, на чиято територия се формират. До този момент те се депонират без предварителна обработка на едно и също място с твърдите битови отпадъци.

3.5.4 Разделно събиране на отпадъци от опаковки

В по-големите населени места в общината е изградена и система за разделно събиране на отпадъци от опаковки. Разделното събиране се осъществява от фирма „Булекопак“ АД гр.София, с която община Хаджидимово е сключила договор на 10.06.2013 година за срок от пет години.Фирмата изпълнител на разделното събиране на отпадъците от опаковки и община Хаджидимово съвместно са изработили Програма за разделно събиране на отпадъците от опаковки на територията на община Хаджидимово.

3.5.5. Такса битови отпадъци

Финансовите средства за обезпечаване на дейностите по третиране на битовите отпадъци и поддържане на чистотата в основна степен се осигуряват от постъпленията по таксата за битови отпадъци.

Конкретните размери на таксата за всеки от предвидените по ЗМДТ случаи се определят с решение на общинския съвет на база одобрена план-сметка, включваща присъщите разходи.

3.6. Шум

Националната стратегия относно ограничаване или унищожаване вредното въздействие на шума в околната среда с цел подобряване качеството на живот на населението трябва да бъде обединена около изграждане на действаща национална система за управление на акустичното състояние на ОС и създаване на механизми за координиране на дейностите на всички институции, имащи отношение към проблемите с шумовото замърсяване в околната среда.

Шумът в околната среда, причинен от транспортните, индустриалните и ремонтните дейности, е един от главните екологични проблеми в урбанизираните райони и е източник на нарастващите възражения на населението. Недостатъците в градоустройствените и в транспортно-комуникационните планове, както и несъобразената с околната среда организация на движение, са фактори, които допълнително утежняват акустичния климат в населените места. Анализът на съвременната акустична

картина показва, че най-голямо въздействие на шумовия фактор се наблюдава в големите градове на страната с население над 100 000 жители. На територията на нашата община няма толкова големи градове, затова що се отнася до шумовата експозиция в околната среда е относително по-бедна в сравнение с тази, която е свързана с другите екологични проблеми. Основно източниците на шум в района са транспортът, промишлеността и търговските и подобни на тях дейности.

3.6.1. Транспортен шум

Шумът, създаван от моторните превозни средства, който е комплекс от шумове се разпространява върху цялата транспортна инфраструктура на населеното място. Оценката му е значително затруднена от факта, че той не може да бъде локализиран.

3.6.2. Промислен шум

Най-често срещаните проблеми при оценката на въздействието на промишлените обекти върху околната среда са грешки в градоустройственото планиране. За голяма част от промишлените предприятия, в границите на хигиенно-защитната им зона попадат обекти с повишени изисквания за шумозащита - жилищни сгради, здравни или учебни заведения и др. Дори при доказано негативно акустично въздействие върху околната среда от страна на промишления обект в българското законодателство не е точно регламентирано чия е отговорността за акустична защита на потърпевшите.

Сериозен проблем е и шумът от търговски и др. подобни обекти, намиращи се в жилищни сгради или в непосредствена близост до тях.

Община Хаджидимово не подценява проблема с шума и осъзнава, че това е един силно депресиращ населението фактор.

Към момента няма ясно дефинирана общинска политика за връзката между акустичното състояние на населените места и мерките за намаляване или отстраняване на шумовото замърсяване.

4. Работа с обществеността и повишаване на екологичната култура

Община Хаджидимово обръща специално внимание на екологичното образование на местното население и повишаване ролята на обществеността при решаване на екологичните проблеми.

Екологичното образование, като основен инструмент за развитие и обогатяване на ценностната система на обществото, акцентира върху проблемите, свързани с околната среда.

Дългосрочната цел на този съществен дял от политиката за околна среда на общината, е да се развие екологичната култура на гражданите от различните

възрастови групи на територията на Община Хаджидимово. С това да стартира систематичен процес за получаване на знания и умения, ценностни ориентации на местното население в областта на околната среда и активна дейност за нейното опазване и подобряване.

Общинската администрация, като главен инициатор на този род дейности, осъществява работата с обществеността в няколко групи дейности, които са насочени към:

- *навременно информиране на гражданите* относно проблемите на околната среда (проблеми с битовите и строителни отпадъци на територията на общината, цялостното състояние на околната среда);
- *повишаване на общественото съзнание* чрез получаване на екологично образование;
- *включване на обществеността при вземане на решения*, касаещи околната среда;
- *осъществяване на ползотворно сътрудничество* между местните власти и обществеността.

Информирание на обществеността

Повишената осведоменост е важен елемент за осмисляне на местните екологични проблеми от страна на обществеността и обуславя адекватни и отговорни действия за подобряване на околната среда.

В тази връзка Община Хаджидимово създаде система за регулярно информиране на обществеността за състоянието на околната среда. Тази система включва механизъм за периодично предоставяне на информация. Периодичното предоставяне на информация се осъществява посредством:

- *Публикации в местните медии;*
- *Обществени обсъждания;*
- *Екологични кампании;*
- *Публикации на страницата на общината в интернет*

Участие на обществеността при вземане на решения

Акциите за почистване, осигуряват участие на обществеността в управлението на отпадъците и са насочени към включване на обществеността и училищата на територията на Общината в дейности по почистване и поддържане на чистотата на прилежащите територии. Най-въодушевени по време на еко-дните са децата. Това определено се счита за успех, предвид факта, че екологично съзнание се изгражда от най-ранна възраст.

В допълнение ежегодно Община Хаджидимово провежда пролетно почистване, в което активно се включват училищата.

5. Управленски

В структурата на Общинска администрация Хаджидимово като орган на изпълнителната власт звеното, пряко ангажирано с дейностите по опазване на

околната среда е отдел "Общинска собственост, екология и управление на природните ресурси".

Общинският съвет е този, който обсъжда и взема решение за определяне размера на местните данъци и такси, в това число и на такса 'битови отпадъци' по Закона за местните данъци и такси.

II. Екологични проекти на Община Хаджидимово.

1. Възможности за финансиране на общински екологични проекти

Общините могат да получат финансиране на проекти в областта на опазването на околната среда от европейските фондове, държавния бюджет, Предприятието за управление дейностите по опазване на околната среда/ПУДООС/ към МОСВ или други национални публични източници на финансиране.

A. Национални източници на финансиране

1.1 Държавен бюджет

Към Закона за държавния бюджет всяка година се приема финансирането на общински инвестиционни екологични проекти : градски пречиствателни станции за отпадни води , довеждащи колектори към тях, канални помпени станции и общински депа за битови отпадъци. Общините представят своите предложения към МОСВ и МФ. МФ изисква и се съобразява със становището на МОСВ за съответствието на предлаганите обекти за финансиране с приоритетите на националната екологична политика. Финансират се основно обекти , включени в Национални програми, приети от Правителството.

1.2. Предприятие за управление дейностите по опазване на околната среда към МОСВ

Голяма част от проектите , финансирани от фонда са инвестиционни проекти, преобладаваща част от които са общински. Общинските проекти , финансирани като безвъзмездни помощи са основно селищни пречиствателни станции за отпадъчните води , довеждащи колектори до пречиствателни станции, канализационни системи – основно в планински и полупланински райони , депа за битови отпадъци .Изграждането на канализационните системи трябва да е свързано с изграждането на селищна пречиствателна станция за отпадъчни води. Под формата на безлихвени кредити се отпускат средства за закупуване на контейнери за битови отпадъци и сметоизвозваща техника. Освен инвестиционни обекти са финансирани и проекти с неинвестиционен характер – за почистване на замърсени места с отпадъци , рекултивация и залесяване, събиране и обезвреждане на залежали пестициди и др.

Съществено значение за одобряване на проекти на общини за в бъдеще ще се отдава на аргументирането на приоритетността им в общински програми за

опазване на околната среда . Изисква се пълна проектна готовност на инвестиционните проекти , решение за оценка на въздействието върху околната среда, когато се изисква съответствие със Закона за опазване на околната среда , наличие на съфинансиране от общински източници . В областта на третиране на битови опасни отпадъци, в т.ч. и болнични отпадъци, преимущество се отдава на проекти с регионално значение – решаващи проблеми на повече от една община. При отпускане на кредити за сметоизвозваща техника и контейнери за битови отпадъци е важно значението на добре разработена общинска програма за управление на отпадъците с оптимизирана схема за маршрутите за сметоизвозване .Ще се изисква и информация и разчети за битови отпадъци по Закона на местните данъци и такси.

В областта на намаляване замърсяването на въздуха се финансират основно фирмени проекти. Като общински проекти могат да се разглеждат газификации на общински обекти, други проекти, свързани с енергийна ефективност, общински топлофикационни системи, намаляване замърсяването от транспорта. В тези случаи средствата се отпускат като безлихвени кредити на фирми.

Ежегодно се организират конкурси за екологични проекти на общини , кметства и училища и се отпускат средства за почистване на замърсени почви и озеленяване.

Б. Външни източници

Европейски програми

1.3. Програма за развитие на селските райони 2015 – 2020 година

Новият програмен период също като предходния дава възможност на общините да развият своята инфраструктура относно строителство и рехабилитация на пътища, канализации на населените места, изграждане на пречиствателни станции за отпадни и питейни води, развитие на туризма.

1.4. Програма за енергийна ефективност

III. Анализ на силните и слабите страни на Община Хаджидимово /SWOT анализ/

Този раздел включва анализ на силните страни на общината и възможностите да се възползваме от тях, вътрешните слаби страни на общината

и възможностите да ги преодолеем или сведем до минимум, външните възможности /перспективи/ за общината, както и външните заплахи, които са пречка за развитието или представляват риск за реализацията на програмата.

<p>Силни страни</p> <ul style="list-style-type: none"> -Местоположение и благоприятни природни условия; -Уникални природни забележителности и защитени територии; -Висока степен на залесеност на територията на общината; -Липса на значими замърсяващи производства на територията на общината; -Незамърсена и неувредена околна среда; -Приток на чуждестранни инвестиции в обувната и трикотажната промишленост. 	<p>Слаби страни</p> <ul style="list-style-type: none"> -Недостатъчни финансови ресурси в общината; -Липса на големи възможности за финансиране; -Нерешени проблеми, свързани с отпадъците; -Недостиг на питейна вода за някои селища през летните месеци.
<p>Възможности</p> <ul style="list-style-type: none"> -Обществена нагласа в подкрепа на усилията за опазване на околната среда; -Рационално използване на природните ресурси; -Усъвършенстване на системата за мониторинг на околната среда; -Подобряване на системата за управление на отпадъците; -Опазване и поддържане на богатото биологично разнообразие. -Елиминиране на нерегламентирани сметища на територията на общината; -Преодоляване на недостига на питейна вода през летните месеци; -Икономически растеж на дребния и средния бизнес в общината; 	<p>Заплахи</p> <ul style="list-style-type: none"> -Високи разходи за внедряване на екологосъобразни технологии; -Увеличаване на интензивността на автомобилния транспорт. -Невъзможност на НАСЕМ да обхване територията на общината.

IV. Визия на Община Хаджидимово

Като изходна точка за формулиране на целите и задачите на Програмата за Опазване на Околната Среда на Община Хаджидимово 2015 – 2020 г. е формулирана визия на Общината. Визията описва перспективите за развитие на общината в близките около 10 години. Тя дава общата представа за характеристиките на общината в контекста на концепцията за устойчиво развитие. Крайният резултат и изводите направени от анализите за визия са ориентирани към различните сфери на развитие на местно ниво. Отделните

аспекти от Визията на Община Хаджидимово, вземайки под внимание основните принципи за устойчиво развитие могат да се формулират по следният начин:

Околна среда

- Рационално използване на природните ресурси - внедряване на високоефективни технологии в промишлеността и битовия сектор за оползотворяване и възобновяване на природните ресурси;
- Свеждане до минимум замърсяването на въздуха от автомобилния транспорт и промишлените предприятия;
- Елиминиране на нерегламентиранияте сметища на територията на Общината;
- Свеждане до минимум замърсяването с битови отпадъци в жилищните квартали на град Хаджидимово и прилежащите към общината села;
- Интегрирано управление на околната среда и въвеждане на стратегията на Община Хаджидимово за устойчиво развитие;
- Създадена система от индикатори за оценка на устойчивостта.

Използване на земите

- Въвеждане на система за устойчиво управление на териториите;
- Обусловени предпоставки за балансирано използване на територията на Община Хаджидимово за комерсиални, жилищни и индустриални цели.

Инфраструктура

- Подобряване на транспортната инфраструктура;
- Главни пътни артерии извън границите на града;
- Разделно събиране на отпадъците;
- Естетично оформени и поддържани зони за отдих;
- Спортна база към училищата.

Демографски параметри

- Адекватни социални условия за гражданите на община Хаджидимово и прилежащия и терен;
- Балансиран прираст на населението.

Икономически растеж

- Икономически растеж на дребния и среден бизнес и промишлеността;
- Разширена търговска структура и стокообмен в международен аспект;
- Свеждане до минимум на безработицата;
- Повишен стандарт на живот;
- Система за възобновяеми източници на енергия;
- Развит туризъм.

Здраве

- Добри условия за здравословен начин на живот;
- Здравно образование;
- Подобрена ресурсна база на здравните заведения в града.

Качество на живот

- Материална осигуреност на местното население;
- Социална интеграция;
- Пълноценно и хармонично развитие на обществото по отношение спорта, културата, отдиха;
- Повишена обществена активност и участие в процесите на развитие и политиката на общината.

Местна власт

- Повишена роля на местната власт;
- Снизена степен на бюрокрация;
- Адекватна демократична и рационална административна структура;
- Ефективно обслужване на гражданите;
- Общото виждане и очакване за развитие на град Хаджидимово в рамките на следващите ~10 години може да се формулира като:

*Хаджидимово - отворен към света малък граничен център на
индустриалната модернизация с хармонично развито общество и чиста
околна среда!*

V. Обхват на Програмата

Териториален: територията на община Хаджидимово.

Секторен:

- основните компоненти на околната среда – въздух, води, почви, природа;
- факторите на въздействие - отпадъци, шум ;
- повишаване на екологичната култура на населението.

Времеви: 2015 – 2020 година.

Основание за разработване на Програмата – чл. 79 от Закона за опазване на околната среда.

Програмата за опазване на околната среда на Община Хаджидимово 2015 – 2020 г. е разработена в съответствие с Методическите указания на МОСВ за разработване на общински програми по околна среда.

VI. Стратегически цели и приоритети

Стратегическата цел на Община Хаджидимово в областта на околната среда е да се ангажира и съдейства за опазване и предотвратяване на замърсяването на околната среда по всичките ѝ компоненти и фактори на въздействие, за намаляване на риска за здравето на населението.

Формулираните по-долу цели са базирани върху приоритетите на Община Хаджидимово в областта на околната среда за следващите години, както и на формулираната визия за развитие на общината :

1. Подобряване качеството на атмосферния въздух в съответствие със стандартните норми

- 1.1. Редуциране замърсяването на атмосферния въздух чрез намаляване на емисиите на вредни вещества от промишлеността, автомобилния транспорт и битовия сектор;
- 1.2. Усъвършенстване системата за мониторинг и контрол на околната среда;
- 1.3. Информираност на населението, повишаване на екологичната култура.

2. Подобряване на системата за управление на отпадъците

- 2.1. Повишаване ефективността събирането и транспортирането на твърди битови отпадъци;
- 2.2. Разработване на система за разделно събиране, рециклиране и повторна употреба на отпадъци;
- 2.3. Компостиране на биологично-разградимите отпадъци.
- 2.4. Значително подобряване чистотата на населените места на територията на Община Хаджидимово.

3. Въвеждане на политика за управление на околната среда, интегрирана в дейностите на стопанските отрасли на местно ниво

- 3.1. Развитие на екологично чисти земеделие и животновъдство;
- 3.4. Запазване на околната среда в туристически райони.

4. Осигуряване на необходимото количество и качество вода за населението и промишлеността

- 4.1. Преодоляване недостига на питейна вода за някои селища на територията на Община Хаджидимово;
- 4.2. Обхващане и пречистване на отпадните води от бита и промишлеността;
- 4.3. Формиране на съзнание и интерес за икономии на водни ресурси;
- 4.4. Запазване и подобряване качеството на подземните и повърхностните води.

5. Намаляване шумовото замърсяване

- 5.1. Намаляване шумовото замърсяване в населените места от стопански обекти;

5.2. Намаляване шумовото замърсяване предизвикано от транспорта.

6. Опазване и подържане на богатото биологично разнообразие

6.1. Съхраняване, укрепване и възстановяване на екосистемите в защитените територии;

6.2. Осигуряване на условия за устойчиво ползване на биологичните ресурси.

7. Участие на обществеността при решаване на проблемите на околната среда

7.1. Повишаване на обществената култура и съзнание по проблемите на околната среда;

7.2. Привличане на обществеността в процеса на вземане на решения и съставяне на екологична политика.

8. Повишаване на екологичното образование на населението в т.ч. екологична култура, екологични знания, екологичното мислене и екологично оправдано поведение

8.1. Създаване условия за включване на местното население в инициативи по опазване на околната среда;

8.2. Въвеждане на система за интегрирано екологично образование в предучилищните, училищните и средните учебни заведения на територията на Община Хаджидимово;

8.3. Запознаване на местното население с най-актуалните насоки в сферата на глобалната екология, социалната и приложна екология;

8.4. Координация и сътрудничество със секторите на образованието за въвеждане на адекватни педагогически технологии за осигуряване на системно екологично образование.

Формулираните по-горе цели на Програмата по Околна Среда на Община Хаджидимово представят не само посоката на развитие на политиката на общината в тази област през следващите няколко години, но са и базиращи за бъдещата стратегия за устойчиво развитие на общината. Постигането на целите заложенни в настоящата програма само по себе си е следваща стъпка към систематичното решаване на екологичните проблеми в Община Хаджидимово. Целите предоставят основата за формулиране и осъществяване на пакет от последователни задачи и действия, представени детайлно в следващия "План за Действие" от програмата.

VII. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

АТМОСФЕРЕН ВЪЗДУХ

I. ЦЕЛ

Целта се определя от необходимостта да се защити здравето на хората, животните и растенията, природните и културни ценности от вредни въздействия, както и да се предотврати настъпването на опасности и щети при изменение качеството на въздуха в резултат на различните дейности.

II. ПРИОРИТЕТИ

Изборът на приоритети се основава на следните критерии:

- риск за човешкото здраве;
- въздействие върху чувствителни екосистеми.

Критериите определят следните приоритетни области:

- ограничаване на емисиите от оловни аерозоли в резултат на употребата на оловни бензини;
- редуциране замърсяването на атмосферния въздух чрез намаляване на емисиите на вредни вещества от промишлеността, автомобилния транспорт и битовия сектор;
- усъвършенстване на мониторинговата система;
- информираност на населението, повишаване на екологичната култура.

ВОДИ

I. ЦЕЛ

Целта е да се осигури комплексно, многократно и ефективно използване на водните ресурси, опазването им за задоволяване потребностите от вода на населението, възстановяване качеството на водите и предотвратяване на замърсяването им, както и съхраняване и опазване на водните екосистеми и свързаните с тях компоненти на околната среда.

II. ПРИОРИТЕТИ

Изборът на приоритети се основава на следните критерии:

- рационално управление и ползване на водните ресурси;
- режим на водоподаване и водоползване /население и промишлени консуматори/;
- водоснабденост на населените места;
- качество на питейната вода;
- развитие и модернизация на канализационната мрежа;

Критериите определят следните приоритетни области:

- преодоляване недостига на питейна вода за някои селища на територията на Община Хаджидимово;

- обхващане и пречистване на отпадните води от бита и промишлеността;
- формиране на съзнание и интерес за икономии на водни ресурси;
- запазване и подобряване качеството на подземните и повърхностните води.

ПОЧВИ

I. ЦЕЛ

Целта е ограничаване и предотвратяване на риска от замърсяване на почвите с вредни вещества.

БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ

I. ЦЕЛ

Целта е съхраняване, укрепване и възстановяване на ключови екосистеми, местообитания, видове и особености на ландшафта за опазване на биологичното и ландшафтно разнообразие.

II. ПРИОРИТЕТИ

Изборът на приоритети се основава на следните критерии:

- степен на застрашеност на биологичния вид или природно значимото място;
- значимост на дейността за опазване и поддържане на биологичното разнообразие;
- задължения, произтичащи от националното законодателство.

В тази връзка приоритетите са:

- Укрепване и поддържане на изградената мрежа от защитени територии;
- Разработване на планове за управление на поддържаните резервати "Али Ботуш" и "Павлюва падина";
- Информирание и привличане на обществеността за опазване на биоразнообразието и защитените територии.

ОТПАДЪЦИ

I. ЦЕЛ

Целта е да се осигури екологосъобразното управление на отпадъците, чрез предотвратяване, намаляване или ограничаване на вредното им въздействие върху човешкото здраве и околната среда.

II. ПОДЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ

1. Предотвратяване и намаляване образуването на отпадъци

- Намаляване на количеството битови отпадъци за крайно третиране под 350 кг/ж/г. до 2005 г. и последващо стабилизиране, при условията на очаквано увеличение на потреблението от населението;

- Ограничаване на количеството на опасните съставки в потока от битови отпадъци.

2. Оползотворяване, повторно използване и рециклиране

- събиране на ТБО с цел рециклиране и повторна употреба;

- въвеждане на схеми за разделно събиране на оползотворими компоненти от отпадъците.

3. Подобряване на организацията за събиране и транспортиране

- повишаване ефективността на извършваните дейности по поддържане на чистотата;

- въвеждане на разрешителен режим за събиране и транспортиране на битови, строителни и масово разпространени отпадъци;

- утвърждаване на разрешителния режим за събиране и транспортиране на производствени и опасни отпадъци.

4. Екологосъобразно обезвреждане на отпадъците

5. Намаляване на риска от стари замърсявания с отпадъци

6. Правно регулиране

7. Работа с обществеността

- предоставяне на достъп до информация за управлението на отпадъците на местно ниво;

- привличане на общественото участие в процеса на обсъждане и вземане на решения.

УЧАСТИЕ НА ОБЩЕСТВЕННОСТТА В РЕШАВАНЕ

НА ПРОБЛЕМИТЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

I. ЦЕЛ

Целта е повишаване на екологичната култура и образование на гражданите, запознаване с екологичните проблеми, пълна прозрачност за политиката и действията по опазване на околната среда.

II. ПРИОРИТЕТИ

1. Повишаване на обществената култура и съзнание по проблемите на околната среда

2. Привличане на обществеността в процеса на вземане на решения

ЕКОЛОГИЧНО ОБРАЗОВАНИЕ

I. ЦЕЛ

Целта е да се развие екологичната култура на гражданите от различните възрастови групи на територията на Община Хаджидимово. С това да се постигне въвеждането на система от знания и умения, ценностни ориентации на местното население в областта на науката, изкуството, обичаите и традициите и като начини на активна дейност за опазване и подобряване на околната среда.

В този аспект главната цел включва четири под-цели:

- Екологична култура
- Екологични знания
- Екологично мислене
- Екологично оправдано поведение

II. ПРИОРИТЕТИ

1. Създаване на условия за включване на местното население в инициативи по опазване на околната среда
2. Запознаване на местното население с най-актуалните насоки в сферата на Глобалната екология, Социалната и Приложна екология
3. Координация и сътрудничество със секторите на образованието за въвеждане на адекватни педагогически технологии за осигуряване на екологично образование
4. Активно участие на населението във въвеждането на разделното събиране на отпадъците.

За да се опази околната среда и човешкото здраве е необходимо тясно сътрудничество не само между секторите на здравеопазването и на околната среда, но и съгласувани усилия с ведомствата, които отговарят за дейности в областта на икономиката, нанасящи вреда на околната среда: енергетика, промишленост, селско стопанство, транспорт и т.н.. Всички тези институции трябва да бъдат дълбоко обвързани, както с опазването, така и с възстановяването на околната среда. Ролята на обвързващо звено на територията на общината се изпълнява от общинска администрация.

Проблемите свързани с опазването на околната среда са специфични и комплексни.

С настоящата програма се прави опит да бъде обхваната тяхната цялост и взаимовръзка.

Програмата е отворена и ще се актуализира с промяна на нормативната уредба.

Изпълнението на програмата ще бъде едно практическо приложение на националната политика на общинско ниво.